

**Vabariigi Valitsuse määruse „Vabariigi Valitsuse sanktsioon seoses jätkuva rünnakuga
Ukraina suveräänsuse ja territoriaalse terviklikkuse vastu“ eelnõu
SELETUSKIRI**

1. Sissejuhatus

Kõnesolev Vabariigi Valitsuse määruse eelnõu (edaspidi *eelnõu*) käsitleb Vabariigi Valitsuse sanktsiooni seoses Vene Föderatsiooni jätkuva rünnakuga Ukraina suveräänsuse ja territoriaalse terviklikkuse vastu. Sanktsiooni sisuks on keeld liituda Venemaa Föderatsiooni või Valgevene Vabariigi relvajõudude või relvastatud üksustega, samuti osutada neile sõjalist või mittesõjalist kaasabi, sealhulgas neid rahastada, või muul viisil nende tegevustes osaleda või neid toetada. Sanktsiooni peamisteks eesmärkideks on kaitsta Eesti julgeolekut ning toetada rahu taastamist ja rahvusvahelist julgeolekut.

Eelnõu ja seletuskirja koostamisse on panustanud Justiitsministeeriumi, Välisministeeriumi, Riigiprokuratuuri ja Kaitsepolitseiameti ametnikud.

2. Taust

2022. aasta 24. veebruari varahommikul teatas Venemaa Föderatsiooni president eelsalvestatud videolõigis Venemaa sõjalisest sissetungist Ukrainasse, ähvardades Venemaa tegevuse takistajaid vastutegevusega, mida maailm pole varem näinud. Kremli pressiesindaja väitel on sissetungi eesmärgiks Ukraina „demilitariseerimine“ ja „denatsifitseerimine“ ning sissetungi kestuse otsustab Venemaa president ainuisikuliselt. Venemaa rünnakutele on osutanud kaasabi Valgevene Vabariik, kes võimaldas algul Vene relvajõududel kasutada rünnakute ettevalmistamiseks ja läbiviimiseks oma territooriumi ning saatis hiljem oma relvajõud lahingutegevusse vene vägesid otseselt toetama. Vene Föderatsiooni ja Valgevene Vabariigi tegevus ei ole rahvusvahelise õigusega kooskõlas ning on käsitatav agressioonikuriteona. Eelnõu koostamise aja seisuga kestab rünnak endiselt ja lahingutegevuses elu kaotanud Ukraina elanike arv ulatub tuhandetesse, hõlmates ka arvukalt tsiviilisikuid. 2022. aasta 28. veebruaril teatas Rahvusvaheline Kriminaalkohus, et algatab ametliku juurdluse Ukrainas toime pandud võimalike inimsusevastaste kuritegude ja sõjakuritegude uurimiseks.

Euroopa Liidu institutsioonid on agressioonile vastanud mitmete erinevate sanktsioonidega, mis hõlmavad eelkõige majanduslikke mõjutusvahendeid ning liikumis- ja tegutsemispiiranguid Euroopa Liidu territooriumil. Kõnesoleva määrusega kehtestatakse täiendav riiklik sanktsioon, mille eesmärk on vähendada võimalusi pääseda mööda riigisisestest piirangutest või rahvusvahelistest sanktsioonidest.

3. Eelnõu sisu

Määrus kehtestatakse rahvusvahelise sanktsiooni seaduse (RSanS) § 27 lõike 1 alusel, mille kohaselt kehtestab Vabariigi Valitsuse sanktsiooni Vabariigi Valitsus määrusega Välisministeeriumi ettepanekul. Sanktsiooni peamine eesmärk on kaitsta Eesti julgeolekut ning toetada rahu taastamist ja rahvusvahelist julgeolekut. Need eesmärgid on kooskõlas RSanS § 3 lg-ga 1 ja §-ga 4.

Eelnõu §-is 1 sätestatakse Vabariigi Valitsuse sanktsioon. Paragrahvi kohaselt kehtestatakse määrusega Vabariigi Valitsuse sanktsioonina keeld liituda Venemaa Föderatsiooni või Valgevene Vabariigi relvajõudude või relvastatud üksustega, samuti osutada nimetatud riikide relvajõududele või relvastatud üksustele sõjalist või mittesõjalist kaasabi, sealhulgas neid rahastada, või muul viisil nende tegevuses osaleda või neid toetada.

Sanktsioon nimetab Venemaa Föderatsiooni ning Valgevene Vabariigi relvajõudusid, kuna need riigid on olnud 24. veebruaril 2022 alanud piiriüleses relvastatud konfliktis selgelt agressori rollis. Oma sõjalise tegevusega on agressorriigid rikkunud rahvusvahelist rahu ja seadud ohtu rahvusvahelise julgeoleku. Sanktsioon kohaldub sõltumata sellest, kas konkreetne relvastatud üksus sõjategevuses osaleb – nii näiteks välistab kõnesolev sanktsioon liitumise ka sellise Vene Föderatsiooni relvastatud üksusega, mille ülesandeks ei ole Ukraina-vastases agressioonis osaleda. Niisamuti ei ole tähtis, kas relvajõududele või relvastatud üksustele osutatakse abi vahetult Ukraina-vastases agressioonis osalemiseks või muul otstarbel. Sanktsiooniga on hõlmatud mistahes toodete tarnimine või teenuste osutamine või muu kaasabi või toetamine (sh isegi rõivastuse ja toidu tarnimine ning rahastamine). Relvajõudude või relvastatud üksuste tegevuses osalemisena või nende abistamisena kõnesoleva sanktsiooni mõttes ei ole käsitav haavatud sõduri eest hoolitsemine, mis on nõutav tulenevalt Genfi konventsioonist (12. augusti 1949 Genfi (I) konventsioon haavatud ja haigete sõjaväelaste olukorra parandamise kohta maismaal ja 12. augusti 1949 Genfi (II) konventsioon haavatud, haigete ja merehädas sõjaväelaste olukorra parandamise kohta merel).

Sanktsiooni sõnastus hõlmab nii relvajõude kui ka relvastatud üksusi. See tähendab, et keelu alla ei kuulu üksnes liitumine või muu koostöö kõnealuste riikide sõjaväega, vaid keelatud on koostöö ka teiste üksustega, mis võivad osutada agressiooniaktile (relvastatud) kaasabi. Sellisteks organisatsioonideks võivad olla näiteks kohalikud politseiüksused, aga ka eraettevõtted, kes osutavad riigile sõjalisi või turvateenuseid. Samuti väärib märkimist, et koostöö ei eelda ametlikku volitust konfliktiosaliselt. Piisab sellest, kui on selge, millise konfliktiosalise poolel väeüksus võitleb, ja nende vahel eksisteerib *de facto* seos (põhineb näiteks vaikival nõusolekul).

Kõnesolev sanktsioon on tugevalt seotud KarS §-s 91¹ sätestatud koosseisuga, täiendades seda mitmest aspektist. Sanktsiooni alusel on võimalik võtta vastutusele Venemaa või Valgevene relvajõudude või relvastatud üksustega liituja ka juhul, kui konkreetne üksus agressioonis ei osale. Seda silmas pidades võimaldab sanktsioon võrreldes KarS §-ga 91¹ võtta vastutusele laiemal hulgal relvajõudude või relvastatud üksuste toetajaid. Kui toime pannakse tegu, mis vastab KarS §-le 91¹ ja rikub ka kõnesolevat sanktsiooni (karistatav KarS § 93¹ alusel), tuleb isikule mõista üks karistus KarS § 63 lg 1 alusel.

Sättega taotletakse RSanS § 3 lõikes 1 ja §-s 4 nimetatud eesmäärke, milleks on toetada rahu säilitamist või taastamist, rahvusvahelist julgeolekut, demokraatiat ja õigusriigi põhimõtet, inimõiguste ja rahvusvahelise õiguse järgimist või muude Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni

põhikirja või Euroopa Liidu ühise välis- ja julgeolekupoliitika eesmärkide saavutamist ning kaitsta Eesti julgeolekut või huvisid. Sanktsioon aitab nimetatud eesmärkide tagamisele kaasa, sest selles sisalduv keeld tõkestab uute inimeste värbamist konflikti agressorite poolele või nendele kaasabi osutamist mis tahes muus vormis.

Vabariigi Valitsuse sanktsiooni rikkumine on karistusseadustiku § 93¹ alusel karistatav rahalise karistuse või kuni viieaastase vangistusega.

Eelnõu §-ga 2 sätestatakse määruse kohaldamisala. Määrust kohaldatakse kõigile füüsilistele ja juriidilistele isikutele Eesti Vabariigi territooriumil ning Eesti Vabariigi kodanikele ja Eesti Vabariigis registreeritud juriidilistele isikutele väljaspool Eesti Vabariigi territooriumi.

Eelnõu §-ga 3 sätestatakse määruse kehtivusaeg, milleks on kaks aastat alates määruse jõustumisest. Sanktsiooni kehtimine kahe aasta jooksul on vajalik, sest puudub teadmine, kui kaua kõnealune konflikt kestab. Arvestades, et Välisministeerium vaatab kehtivaid sanktsioone regulaarselt üle ning vajadusel esitab ettepaneku nende kehtetuks tunnistamiseks, ei kaasne normis sätestatud kehtivusajaga õiguskorrale negatiivseid mõjusid.

4. Määrusega seotud kulud ja tulud

Määrusega ei kaasne kulusid ega tulusid.

5. Määruse jõustumine

Määrus jõustub rahvusvahelise sanktsiooni seaduse § 27 lg 1 kohaselt järgmisel päeval pärast avaldamist.

6. Kooskõlastamine

Eelnõu kooskõlastati Justiitsministeeriumiga.